

An Analysis of the Book Selection Behavior of Adolescent Members of Public Libraries in Iran

Shiva Yari

PhD in Knowledge and Information Science, University of Tehran, Tehran, Iran; Expert of Kermanshah Province Public Libraries, Kermanshah, Iran.

E-mail: shiva.yari@ut.ac.ir

Alireza Noruzi

Associate Prof., Department of Knowledge and Information Science, University of Tehran, Tehran, Iran.

E-mail: noruzi@ut.ac.ir

Fatemeh Fahimnia

Associate Prof., Department of Knowledge and Information Science, University of Tehran, Tehran, Iran.

E-mail: fahimnia@ut.ac.ir

Mohsen Nowkarizi

Prof., Department of Knowledge and Information Science, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

E-mail: mnowkarizi@um.ac.ir

Abstract

Purpose: The correct selection of information sources significantly impacts the readability of the retrieved sources in the library. On the other hand, the collection development, organization of resources, and their classification in libraries, as well as the design of efficient and user-friendly user interfaces that sufficiently support the selection of resources, require sufficient knowledge of the behavior of choosing resources by users. Based on this, the present study aimed to identify the components of book selection behavior by adolescent members of public libraries in Kermanshah Province of Iran.

Method: The current research was conducted with a qualitative approach, and the research method was the qualitative content analysis. The data were collected using semi-structured interviews. The participants were adolescent members of Kermanshah Province public libraries affiliated to the Iran Public Libraries Foundation in the winter of 2021. The purposive sampling, also known as judgmental sampling, was used to select participants, and continued until data saturation was reached. The qualitative content analysis method was used to analyze the findings.

Findings: The analysis of the interview data led to the formation of 12 main codes and 285 sub-codes, which were classified into 5 categories and 30 concepts. The main categories were: factors related to the user (including demographic characteristics; personality and intellectual characteristics; interest; life issues and events; previous knowledge; experiences and skills; the goals of selecting a book in public libraries; time and cost spent to select; selection strategies; the process of selecting a book; measurement of credit and quality of resources; the causes of communicating with the book and reading it up to the end; reasons for not reading or half reading books); factors related to books (including apparent and physical elements; bibliographic elements; content elements; mold, language, expression and style); factors related to the library (consisting of reading programs; environmental factors; facilities and facilities; human factors); people, media, productions, occasions, programs, and lists influencing book selection (including persons; media; production of printed works; occasions and programs; lists); and barriers to book selection in public libraries (includes: library; book; person; society).

Originality/Value: The behavior of selecting information resources of adolescent members of public libraries showed the complexity and influence of this behavior by numerous factors, including individual differences, appearance and content characteristics of books, environmental factors, and library factors. The components identified in the aforementioned behavior can be used as a basis for a broad survey of users' information resource selection behavior in physical and virtual environments and can also be used as a guide for acquisition, space creation and service design in libraries, compilation of resources and appearance, and structural design of books by authors and publishers.

Keywords: adolescent members, components of book selection behavior, Iran public libraries

Conflicts of Interest: None

Funding: None

Citation: Yari, SH., Noruzi, A., Fahimnia, F. & Nowkarizi, M. (2023). An Analysis of the Book Selection Behavior of Adolescent Members of Public Libraries in Iran. *Research on Information Science and Public Libraries*, 29(2), 220-237.

Received 1 October 2022; **Received in revised form** 26 February 2023

Accepted 1 March 2023; **Published online** 1 September 2023

Article Type: Research Article

© The author(s)

Publisher: Iran Public Libraries Foundation

تحلیلی بر رفتار انتخاب کتاب اعضای نوجوان کتابخانه‌های عمومی ایران

شیوا یاری

دکتری، علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران؛ کارشناس مسئول اداره کل کتابخانه‌های عمومی استان کرمانشاه.
رایانامه: shiva.yari@ut.ac.ir

علیرضا نوروزی

دانشیار، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: noruzi@ut.ac.ir

فاطمه فهیم‌نیا

دانشیار، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: fahimnia@ut.ac.ir

محسن نوکاربزی

استاد، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه فردوسی، مشهد، ایران.
رایانامه: mnowkarizi@um.ac.ir

چکیده

هدف: انتخاب صحیح منابع اطلاعاتی در خواننده شدن منبع یافت‌شده در کتابخانه تأثیری بسز دارد. از طرف دیگر، مجموعه‌سازی، سازمان‌دهی منابع و چیدمان آن‌ها در کتابخانه‌ها و همچنین طراحی رابط کاربری‌های کارا و کاربرپسند که به اندازه کافی از انتخاب منابع پشتیبانی کنند، نیازمند شناخت کافی از رفتارهای انتخاب منابع توسط کاربران است؛ آنچه در ایران شناخت کافی از آن وجود ندارد. براین اساس، هدف پژوهش حاضر شناخت مؤلفه‌های رفتار انتخاب کتاب توسط اعضای نوجوان کتابخانه‌های عمومی ایران است.

روش: پژوهش حاضر با رویکرد روش شناختی کیفی انجام شده و روش پژوهش، تحلیل محتوای کیفی مرسوم است. داده‌ها با استفاده از مصاحبه نیمه‌ساختار یافته گردآوری شده‌اند. مشارکت‌کنندگان شامل اعضای نوجوان کتابخانه‌های عمومی زیر پوشش اداره کل کتابخانه‌های عمومی استان کرمانشاه در زمستان سال ۱۳۹۹ بودند. نمونه‌گیری به روش هدفمند یا قضاوتی انجام شد و تا اشباع اطلاعات ادامه یافت. برای تجزیه و تحلیل یافته‌ها، از روش تحلیل محتوای کیفی استفاده شد.

یافته‌ها: تجزیه و تحلیل داده‌های مصاحبه منجر به شکل‌گیری ۱۲ کد اصلی و ۲۸۵ کد فرعی شد که در ۵ مقوله و ۳۰ مفهوم طبقه‌بندی شدند. مقوله‌های اصلی عبارت بودند از: عوامل مرتبط با کاربر (شامل ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و ویژگی‌های شخصیتی و فکری؛ علاقه؛ مسائل و وقایع زندگی؛ دانش قبلی؛ تجارب و مهارت‌ها؛ اهداف انتخاب کتاب در کتابخانه‌های عمومی؛ زمان و هزینه صرف شده برای انتخاب؛ راهبردهای انتخاب؛ فرایند انتخاب کتاب؛ سنجش اعتبار و کیفیت منابع؛ علل برقراری ارتباط با کتاب و خواندن آن تا انتها؛ علل نخواندن یا نیمه‌خواندن کتاب؛ عوامل مرتبط با کتاب (شامل عناصر ظاهری و فیزیکی؛ عناصر کتاب‌شناختی؛ عناصر محتوایی؛ و قالب، زبان، بیان و سبک)؛ عوامل مرتبط با کتابخانه (شامل برنامه‌های کتاب‌خوانی؛ عوامل محیطی؛ تسهیلات و امکانات؛ و عوامل انسانی)؛ افراد، رسانه‌ها، تولیدات، مناسبت‌ها، برنامه‌ها و فهرست‌های اثرگذار بر انتخاب کتاب (شامل افراد؛ رسانه‌ها؛ تولیدات از آثار چاپی؛ مناسبت‌ها و برنامه‌ها؛ و فهرست‌ها)؛ و موانع انتخاب کتاب در کتابخانه‌های عمومی (شامل کتابخانه؛ کتاب؛ فرد؛ و جامعه).

اصالت/ارزش: رفتار انتخاب منابع اطلاعاتی کاربران نوجوان کتابخانه‌های عمومی گویای پیچیدگی و تأثیرپذیری این رفتار از عوامل گسترده و متعددی شامل تفاوت‌های فردی، ویژگی‌های ظاهری و محتوایی کتاب و عوامل محیطی و کتابخانه‌ای است. مؤلفه‌های شناسایی شده در رفتار مذکور می‌تواند به‌عنوان مبنایی برای پیمایش گسترده رفتار انتخاب منابع اطلاعاتی کاربران در محیط‌های فیزیکی و مجازی مورد استفاده قرار گرفته و راهنمای مجموعه‌سازی، فضا‌سازی و طراحی خدمات در کتابخانه‌ها، تدوین منابع و طراحی ظاهری و ساختاری کتاب توسط نویسندگان و ناشران شود.

کلیدواژه‌ها: اعضای نوجوان، کتابخانه‌های عمومی ایران، مؤلفه‌های رفتار انتخاب کتاب

استناد: یاری، شیوا؛ نوروزی، علیرضا؛ فهیم‌نیا، فاطمه؛ و نوکاربزی، محسن (۱۴۰۲). تحلیلی بر رفتار انتخاب کتاب اعضای نوجوان کتابخانه‌های عمومی ایران. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۲۹(۲)، ۲۳۷-۲۲۰.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۷/۰۹؛ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۱/۱۲/۰۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۲/۱۰؛ تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۰۶/۱۰

نوع مقاله: علمی پژوهشی

© نویسندگان

ناشر: نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور

با وجود حجم بالای اطلاعات و منابع اطلاعاتی منتشر شده و در دسترس افراد، چه در محیط کتابخانه‌ها و چه در خارج از آن، خوانندگان باید بتوانند با رفتار انتخاب منابع اطلاعاتی مناسب منابع مرتبط را که حاوی اطلاعات مورد درخواست آن‌هاست انتخاب کنند. انتخاب منابع اطلاعاتی شامل شناسایی زیرمجموعه‌ای از منابع اطلاعاتی موجود است که نیازهای اطلاعاتی کاربران را به بهترین نحو تأمین کنند (ابل^۱ و همکاران، ۲۰۱۸). هدف انتخاب منبع، کاهش تعداد منابع انتخاب شده برای هر پرسش معین و حفظ کارایی جست‌وجو در زمانی است که منابع اطلاعاتی بسیاری در دسترس است و فقط باید منابع مرتبط با پرسش کاربر انتخاب شود (کالان، لو و کرافت^۲، ۱۹۹۵). انتخاب صحیح منابع اطلاعاتی در خواننده شدن منبع یافت شده یا نخواندن آن تأثیری بسزا دارد. اهمیت این مسئله به‌ویژه در دوران کودکی و نوجوانی دوچندان است؛ زیرا نهادینه شدن فرهنگ کتاب‌خوانی در افراد در این سنین اتفاق می‌افتد.

برخی از پژوهشگران پیشنهاد کرده‌اند که حمایت از راهبردهای افراد در انتخاب کتاب برای تشویق آن‌ها به تعامل با کتاب بسیار مهم است، و این نشان می‌دهد بهبود این راهکارها ممکن است میزان مطالعه آن‌ها را افزایش دهد (روتز^۳، ۲۰۰۷). وقتی افراد به انتخاب خودشان کتاب می‌خوانند، احتمالاً خوانندگان مستقل با انگیزه‌تری خواهند بود. هدف نهایی، تشویق خوانندگان با انگیزه و ماهر است که مطالعه گسترده را انتخاب می‌کنند و عادت‌های خواندن مادام‌العمر را در خود توسعه می‌دهند (موهر^۴، ۲۰۰۶).

از طرفی، مجموعه‌سازی، سازمان‌دهی منابع و چیدمان آن‌ها در کتابخانه‌ها و همچنین طراحی رابط کاربری‌های کارا و کاربرپسند که به اندازه کافی از انتخاب کتاب پشتیبانی کنند، نیازمند شناخت کافی از رفتارهای انتخاب منابع توسط کاربران است. این شناخت بر پاسخ‌گویی مناسب به نیازها و انتظارات کاربران و در نهایت استقبال از کتابخانه‌ها، استفاده بیشتر از منابع اطلاعاتی و افزایش سرانه مطالعه اثر مستقیم دارد. به خصوص در ایران که سرانه مطالعه پایین بوده و جمعیت بسیار اندکی از شهروندان عضو کتابخانه‌های عمومی هستند، دستیابی به چنین شناختی حائز اهمیت فراوان است. اهمیت کسب این شناخت در آنجاست که بدانیم کتابداران و مسئولان کتابخانه‌های عمومی شناخت کاملی مبتنی بر پژوهشی علمی از رفتار کاربران کتابخانه‌های عمومی در هنگام انتخاب منابع اطلاعاتی ندارند؛ زیرا در ایران معمولاً نگاه به منابع اطلاعاتی کتابخانه‌ها یا از جنبه نحوه مجموعه‌سازی و بررسی وضعیت کتابخانه‌ها در این خصوص بوده (نعمت‌الهی، ۱۳۹۱) یا به لحاظ میزان تأمین نیازهای اطلاعاتی مخاطبان و موضوعات مورد مطالعه آن‌ها و رضایت آن‌ها از کم و کیف منابع (شکوهیان، عاصمی و شعبانی، ۱۳۹۷)، و یا از نظر بررسی انتخاب منابع اطلاعاتی توسط کاربران به عنوان یکی از گام‌های اصلی رفتار اطلاع‌یابی. اما پژوهش‌های مربوط به رفتار اطلاع‌یابی (خواجه و بلاغی، ۱۳۹۷) از این نظر که کاربران از میان منابع اطلاعاتی کدام یک را انتخاب می‌کنند به بحث انتخاب منابع می‌پردازند و در واقع بیشتر به چیسستی و کمیت منابع اطلاعاتی (یعنی چه نوع منابعی انتخاب شده و به چه میزان استفاده می‌شوند) می‌پردازند. در واقع، همان‌طور که تائو^۵ (۲۰۰۸) اذعان می‌کند، مدل‌های رفتار اطلاعاتی بیشتر بر کل فرایند جست‌وجوی اطلاعات یا تعامل دقیق سامانه-کاربر متمرکز شده‌اند. هیچ کدام از مدل‌های موجود دیدگاه کاملی در مورد علل ترجیح یک منبع نسبت به منبع دیگر توسط کاربر ارائه نکرده‌اند و مشخص نکرده‌اند که چه چیزی تصمیم کاربران را در انتخاب یک منبع اطلاعاتی تعیین می‌کند. به اعتقاد او، با وجود انواع منابع اطلاعاتی و کانال‌های مختلف دستیابی به آن منابع، برای کتابخانه‌ها امکان ارائه خدمات اطلاعاتی کاربر محور بدون درک چگونگی انتخاب و جست‌وجوی منابع اطلاعاتی توسط کاربران، غیرممکن است. از این رو، هدف اصلی پژوهش حاضر شناخت مؤلفه‌های رفتار انتخاب کتاب (به عنوان مهم‌ترین و پراستفاده‌ترین منبع در کتابخانه‌های عمومی ایران) در میان اعضای نوجوان کتابخانه‌های عمومی ایران است.

1. Abel
2. Callan, Lu & Croft
3. Reuter
4. Mohr
5. Tao

راس^۱ (۲۰۰۰) در خصوص نحوه انتخاب کتاب ۱۹۴ خواننده آمریکایی که قصدشان از مطالعه خواندن به قصد لذت بود، پژوهشی با رویکرد کیفی انجام داد. یافته‌های او نشان داد مدل انتخاب کتاب شامل پنج عنصر زیر بوده است:

۱. تجربه خواندن؛

۲. منابع کسب اطلاع از کتاب‌های جدید (شامل تورق در کتابخانه، توصیه‌ها، تبلیغات، مشاهده تولیدات نمایشی از آثار، کتاب‌هایی که توسط نویسندگان مورد اعتماد تأکید شده‌اند، سیاهه‌های منتخب)؛

۳. عناصر کتاب (موضوع، سبک، شخصیت‌ها، محیط داستان)؛

۴. سرنخ‌هایی از کتاب (نویسنده، نوع ادبی، جلد، عنوان، صفحه نمونه، ناشر)؛ و

۵. هزینه زمانی یا پولی در دسترسی فکری یا فیزیکی به کتاب.

شی و جو^۲ (۲۰۰۹) انواع منابع اطلاعاتی مورد انتخاب کاربران، دلایل انتخاب، و ارتباط وظایف، قابلیت دستیابی و آشنایی با منابع با انتخاب منابع را بررسی کردند. یافته‌های حاصل از داده‌های جمع‌آوری شده از دفتر یادداشت روزانه و پرسش‌نامه^۳ ۳۱ شرکت‌کننده از ناحیه میلواکی گریتر^۳ نشان داد دلایل انتخاب منبع با ابعاد وظایف (انواع، ماهیت، دامنه و محدودیت زمانی انجام وظیفه)، ویژگی‌های منابع (قابلیت دسترسی، سهولت استفاده، پوشش جامع، نتایج دقیق، دسترسی رایگان، بسامد به‌روز شدن)، ویژگی‌های کاربران (آشنایی با منابع و ترجیحات) و فرایندهای جست‌وجو مرتبط بوده است. در میان آن‌ها، قابلیت دستیابی و سهولت استفاده، نوع وظایف و آشنایی با منابع بیشترین تأثیر را بر انتخاب منابع داشتند. آشنایی کاربران با عناوین و ویژگی‌های منابع، اولین انتخاب منابع توسط آن‌ها را تعیین کرد.

رنдал^۴ (۲۰۱۳) به بررسی رفتارهای جست‌وجوی اطلاعات و روش‌های انتخاب کتاب داستان توسط نوجوانان در کتابخانه‌های عمومی اوکلند^۵ (نیوزیلند) پرداخت. با سه گروه در قالب گروه‌های کانونی مصاحبه شد. یافته‌ها نشان داد که نوجوانان از فهرست جست‌وجوی کتابخانه بهره گرفته و در میان قفسه‌ها به تورق منابع پرداختند و از برچسب‌های رنگی مربوط به موضوعات قفسه‌ها استفاده کردند. علاوه بر این، نوجوانان کتاب‌هایی را که تقاضا برای امانت آن‌ها زیاد بود انتخاب می‌کردند. عنوان و جلد کتاب، دوستان و هم‌سالان، خانواده، معلم، کتابداران، شبکه‌های اجتماعی، رادیو و تلویزیون و کتاب‌های معرفی شده در فیلم‌ها و فیلم‌های ساخته شده براساس یک کتاب در انتخاب کتاب تأثیر داشتند. توصیه‌های نویسندگان در شبکه‌های اجتماعی و نام تجاری کتاب سایر روش‌ها برای انتخاب کتاب بود.

کارول^۶ (۲۰۱۵) با هدف درک شیوه‌های انتخاب کتاب و ماهیت کتاب‌های انتخاب شده برای خواندن با صدای بلند در کتابخانه‌های اوکلند (نیوزیلند) به پژوهش پرداخت. وی با استفاده از رویکرد کیفی و روش نمونه‌گیری هدفمند، ۱۰ شرکت‌کننده را انتخاب کرد و مورد مصاحبه قرار داد. براساس یافته‌ها، هفت عامل اصلی مؤثر بر فرایند انتخاب کتاب شناسایی شد که عبارت‌اند از: حجم کتاب؛ تصاویر؛ موضوعات، مفاهیم و مضامین؛ استفاده از زبان؛ پتانسیل برای مشارکت مخاطبان؛ پتانسیل درگیری هیجانی؛ و ترجیح شخصی. راهبردهای شرکت‌کنندگان در یافتن کتاب‌های مناسب شامل مرور فیزیکی، مرور بر خط، جست‌وجوی فهرست کتابخانه و جست‌وجوی توصیه‌ها بود.

میکونن و وکاری^۷ (۲۰۱۶) فرایند انتخاب داستان در فهرست کتابخانه‌های عمومی و معیارهای انتخاب یک داستان در وظایف مختلف جست‌وجو را شناسایی و بررسی کردند. براساس داده‌های حاصل از مصاحبه و پرسش‌نامه این پژوهش، عوامل تأثیرگذار در انتخاب عبارت بودند از: آشنایی با نویسنده یا عنوان، اطلاعات کتاب‌شناختی، محتوا (موضوع، طرح داستان و نوع ادبی)، علاقه، و عوامل اجتماعی-فرهنگی (توصیه کتاب توسط دوستان، خانواده و

1. Ross

2. Xie & Joo

3. Greater Milwaukee

4. Randall

5. Auckland

6. Carroll

7. Mikkonen & Vakkari

معلمان، ارتباط با برخی از جنبه‌های کتاب، اشاره به کتاب توسط کتاب دیگر یا فیلم). همچنین، معیارهای انتخاب با توجه به وظایف جست‌وجو متفاوت بود. بیشترین معیار انتخاب، آشنایی و عنوان منبع بود. دانش ادبی قبلی و تاریخ انتشار نیز مهم بود. روش معمول جست‌وجوی داستان‌ها در فهرست کتابخانه، انتخاب براساس تجربیات قبلی، نویسنده‌گان مشهور و توصیه‌های رسانه‌ها بود.

داو کینز^۱ (۲۰۱۷) به بررسی راهبردهای انتخاب کتاب خوانندگان جوان آمریکایی پرداخت. این پژوهش با روش آمیخته با ابزار مصاحبه و چک‌لیست با ۱۶۰ دانش‌آموز ابتدایی در ایالات متحده انجام شد. براساس یافته‌ها، راهبردهای انتخاب کتاب در هفت مقوله دسته‌بندی شدند که عبارت‌اند از: عناصر داستان (نوع ادبی، موضوع، تناسب محتوا با جنسیت، تصاویر)، شخصیت‌ها و ظاهر آن‌ها، عناصر کتاب (اندازه، حجم یا رنگ کتاب، نوع یا اندازه قلم یا صفحه‌آرایی، جلد و برنده جایزه بودن یا نه)، دانش قبلی و عناصر تصادفی.

تیلور، هورا و کروگر^۲ (۲۰۱۹) در مطالعه‌ای موردی نحوه تعامل دانش‌آموزان کلاس ششم ایالت‌های غرب میانه آمریکا را با مجموعه داستان به همراه درک معلم خود از انتخاب کتاب توسط آن‌ها بررسی کردند. داده‌ها شامل مشاهده و ضبط ویدئو از فعالیت مرور ۱۶ دانش‌آموز، مصاحبه با هشت دانش‌آموز و پاسخ‌های نظرسنجی از هشت معلم بود. بنابر یافته‌ها، دانش‌آموزان در یافتن و انتخاب کتاب به سه مورد اعتماد کردند: مرور قفسه‌ها؛ ارتباطات بین فردی با هم‌سالان، معلمان و خانواده؛ و دانش قبلی. دسته‌بندی منابع در کتابخانه براساس نوع ادبی، جلد یا خلاصه داستان، نمایشگرها و همچنین فهرست کتابخانه انجام شد.

ویلیکینسون، اندریس، هاوارث، بونسال، ثابتی و مک‌جیون^۳ (۲۰۲۰) در مطالعه‌ای دلایل نوجوانان برای انتخاب یا عدم انتخاب کتاب‌های چاپی را شناسایی کردند. تحلیل موضوعی مضامین مصاحبه‌های فردی با ۳۹ نوجوان در انگلستان نشان داد دلایل انتخاب و خواندن کتاب کسب آرامش، کسب دانش، یادگیری، آگاهی از جهان، درک احساسات و همدلی با دیگران، کسب هیجان، فراهم‌آوری سرمایه اجتماعی و فرار از دنیای واقعی بوده است. دیدن فیلم، انجام تکالیف درسی و تشویق توسط خانواده دلایل دیگر انتخاب کتاب بود. کمبود یا نبود وقت، وجود فناوری، دیدن دوستان، ورزش، نگرانی از قضاوت دیگران در مورد انتخاب منابع، گرانی، دشواری در یافتن کتابی متناسب با علاقه، تغییر عادت‌ها و مسائل محیطی دلایل عدم انتخاب کتاب بیان شد.

براساس بررسی صورت گرفته، در ایران پژوهشی در خصوص شناخت و بررسی رفتار انتخاب کتاب کاربران انجام نشده است. بررسی پیشینه‌های خارجی نیز نشان داد که موارد مختلفی نظیر انواع منابع اطلاعاتی مورد استفاده، اهداف انتخاب منبع و خواندن آن، دلایل و معیارهای انتخاب یا رد منابع، روش‌های انتخاب منابع، و عوامل مؤثر بر انتخاب منابع (نظیر ویژگی‌های ظاهری و محتوایی منابع، ویژگی‌های کاربر و ترجیحات وی، و توصیه‌ها) مباحث مطرح در حوزه انتخاب منابع اطلاعاتی بوده‌اند. هر یک از پژوهش‌های مورد بررسی به برخی از مؤلفه‌های رفتار انتخاب کتاب پرداخته بودند. براین اساس، پژوهش حاضر با رویکردی جامع‌تر در پی شناخت مؤلفه‌های رفتار انتخاب کتاب در میان اعضای نوجوان کتابخانه‌های عمومی ایران است. طبق آمارهای ارائه شده توسط نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور ایران^۴، بیشترین اعضای کتابخانه‌ها نوجوانان ۱۴ تا ۲۰ ساله هستند.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر با رویکرد روش‌شناختی کیفی انجام شده و روش پژوهش تحلیل محتوا بوده است. تحلیل محتوا یک روش پژوهش کیفی است که سه رویکرد متمایز را شامل می‌شود: مرسوم^۵، جهت‌دار^۶ و تجمعی^۷. از هر سه روش

1. Dawkins

2. Taylor, Hora & Krueger

3. Wilkinson, Andries, Howarth, Bonsall, Sabeti & McGeown

۴. مندرج در سامانه مدیریت کتابداری نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور و قابل دسترسی برای کارشناسان مجموعه نهاد: <http://www.samanpl.ir>

5. Conventional

6. Directed

7. Summative

برای تفسیر معنا از محتوای داده‌های متنی استفاده می‌شود و از این‌رو، به پارادایم طبیعت‌گرایانه^۱ پایبند هستند. تفاوت عمده بین رویکردها در طرح‌های کدگذاری، منشأ کدها و تهدیدهای قابل اعتماد بودن^۲ است. در تحلیل محتوای مرسوم، دسته‌های کدگذاری مستقیماً از داده‌های متن حاصل می‌شوند. در رویکرد جهت‌دار، تحلیل با یک نظریه یا یافته‌های پژوهشی مرتبط به‌عنوان راهنما برای کدهای اولیه آغاز می‌شود. تحلیل محتوای تجمعی نیز شامل شمارش و مقایسه معمولاً کلمات کلیدی یا محتواست که با تفسیر زمینه اصلی دنبال می‌شود (هسیه و شانون^۳، ۲۰۰۵). در پژوهش حاضر، از تحلیل محتوای مرسوم استفاده شد.

جامعه آماری پژوهش حاضر اعضای نوجوان کتابخانه‌های عمومی زیر پوشش اداره کل کتابخانه‌های عمومی استان کرمانشاه در زمستان سال ۱۳۹۹ بودند که در زمان اجرای پژوهش عضو فعال و بین ۱۴ تا ۲۰ سال سن داشتند. در ابتدا با کمک کتابداران کتابخانه‌های عمومی، نمونه‌های اولیه شناسایی شده و سپس با کمک نمونه‌های اولیه و به روش گلوله‌برفی سایر افراد مصاحبه‌شونده شناسایی شدند. حجم نمونه به اشباع اطلاعات و تکرار پذیری داده‌ها بستگی داشت.

داده‌ها با استفاده از مصاحبه نیمه‌ساختار یافته گردآوری شد. سوالات مصاحبه براساس اهداف و سوالات پژوهش، مطالعه متون و پژوهش‌های مشابه و همچنین مصاحبه مقدماتی با سه نفر از مصاحبه‌شوندگان تنظیم شد. در زمان اجرای مصاحبه‌ها، ضمن یادداشت‌برداری از نکات ضروری با کسب اجازه از مصاحبه‌شوندگان، مصاحبه‌ها ضبط شد. همچنین، در خصوص دلایل انجام مصاحبه و اطمینان از رعایت اصل محرمانگی در مطالعه به مصاحبه‌شوندگان توضیح داده شد. در مجموع، ۲۴ مصاحبه انجام شد و مدت مصاحبه‌ها بین ۲۰ تا ۴۰ دقیقه متغیر بود.

تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از تحلیل محتوای کیفی مطابق با روش استراوس و کوربین^۴ (۱۳۸۴) انجام شد؛ به این ترتیب که ابتدا متن مصاحبه‌های ضبط‌شده روی کاغذ پیاده و سپس در رایانه تایپ و ذخیره شدند. سپس به‌منظور تسلط پژوهشگر بر داده‌ها، متن مصاحبه‌ها چندین بار خوانده و مرور شدند. در ادامه، همه جملات، پاراگراف‌ها یا بخش‌هایی از مصاحبه که باعث ایجاد یک مفهوم مشترک می‌شدند کنار هم جمع و سپس مفهوم‌سازی شد و کدها تعیین شد. سپس، دسته‌بندی کدهای استخراج‌شده در گام قبل براساس مشابهت‌های مفهومی آغاز و تحت عنوان مفاهیم دسته‌بندی شدند. در ادامه، مفاهیم نیز برحسب مشابهت به عنوان مقوله مقوله‌بندی شدند.

به‌منظور اعتبار‌سنجی پژوهش، از معیارهای اعتبار‌پذیری و قابلیت اطمینان که جایگزین روایی و پایایی در پژوهش کمی هستند استفاده شد. اعتبار‌پذیری عبارت است از درجه اعتماد به واقعی بودن یافته‌ها برای شرکت‌کنندگان پژوهش و برای زمینه‌ای که پژوهش در آن انجام گرفته است (لینکلن و گوبا^۵، ۱۹۸۵؛ نقل در حریری، ۱۳۸۵). به این منظور، راهکارهای صرف زمان نسبتاً طولانی با مصاحبه‌شوندگان، ملاقات مرتب و تبادل نظر و بحث با سه نفر از استادان علم اطلاعات و دانش‌شناسی که سروکاری با پژوهش نداشتند و ارائه اطلاعات استخراج‌شده از مصاحبه‌ها به سه نفر از مشارکت‌کنندگان به کار گرفته شد.

قابلیت اطمینان جایگزین مفهوم پایایی در پژوهش کیفی است، به این معنا که پژوهشگر به‌جای اینکه بخواهد افراد در شرایط مشابه به همان نتایج برسند در پی آن است که خواننده متقاعد شود که با توجه به فرایند طی شده در پژوهش، یافته‌ها از قابلیت اطمینان برخوردار است. برای قابل‌ردیابی کردن فرایند پژوهش و برای اینکه امکان بازرسی و کنترل قابلیت اطمینان پژوهش برای افراد خارج از پژوهش نیز فراهم شود، «مسیر نمای حسابرسی» تهیه شد، به این معنا که جزئیات مربوط به چگونگی گردآوری داده‌ها و نحوه تصمیم‌گیری‌ها، تفسیرهای طی شده در فرایند پژوهش به‌عنوان جای پای برای حسابرسی تهیه و نگهداری می‌شود. این مسیر نما شامل مصاحبه‌های ضبط‌شده، متون نسخه‌برداری‌شده مصاحبه‌ها، برگه راهنمای مصاحبه، فهرست مصاحبه‌شوندگان، کدها، مفاهیم و مقوله‌های استنتاج‌شده از داده‌ها و یادداشت‌های پژوهشگر است (حریری، ۱۳۸۵).

1. Naturalistic paradigm
2. Threats to trustworthiness
3. Hsieh & Shannon
4. Strauss & Corbin
5. Lincoln & Guba

یافته‌ها

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه مورد مطالعه به این شرح بود: از مجموع ۲۴ نفر، ۱۴ نفر مرد (۵۸/۳۳ درصد) و بقیه زن بودند. ۱۴ نفر دانش‌آموز (۵۸/۳۳ درصد)، ۷ نفر دبیر (۲۹/۱۶ درصد) و بقیه دانشجو (۱۲/۵۵ درصد) بودند. بیشترین افراد مورد مصاحبه (۲۰/۸۳ درصد) ۱۹ سال سن داشتند. بیشترین مشارکت کنندگان (۲۵ درصد) ۲ سال و بقیه بین ۱ تا ۸ سال سابقه عضویت در کتابخانه‌های عمومی را داشتند. در مجموع، تجزیه و تحلیل داده‌های مصاحبه منجر به شکل‌گیری ۲۸۵ کد فرعی و ۱۲ کد اصلی شد که در ۳۰ مفهوم و ۵ مقوله طبقه‌بندی شدند. این کدها، مفاهیم و مقوله‌ها که جنبه‌های مختلف رفتار انتخاب کتاب در کاربران نوجوان کتابخانه‌های عمومی را نشان می‌دهد در جدول زیر آمده است.

جدول ۱. کدها، مفاهیم و مقوله‌های رفتار انتخاب منابع اطلاعاتی در میان نوجوانان عضو کتابخانه‌های عمومی

مقوله‌ها	مفاهیم	کدها و زیر کدها
ویژگی‌های جمعیت‌شناختی	ویژگی‌های شخصی و فکری	عادت و سبک کتاب‌خوانی؛ سلیقه مطالعه؛ استقلال فکری؛ جنبه‌های روحی و روانی؛ پشتکار در خواندن کتاب؛ تائید الگوبرداری‌ها
	علاقه	علاقه به کتاب‌خوانی؛ علاقه به دیدن کتاب؛ علاقه به محیط کتابخانه؛ علاقه به بوی کتاب
مسائل و وقایع زندگی	دانش قبلی	وقایع تلخ یا شیرین زندگی؛ میزان مسئولیت نوجوان در زندگی؛ به‌شوق‌ها
	تجارب و مهارت‌ها	آشنایی با نویسندگان و آثار آن‌ها؛ آشنایی با ناشران و حوزه کاری آن‌ها؛ آشنایی با مترجمان؛ دانش موضوعی؛ آشنایی پیشین با کتاب؛ آشنایی با طبقه‌بندی کتاب‌ها در کتابخانه
اطلاعاتی	احساسی و تفریحی	مهارت خودشناسی و آگاهی از سلیقه و علایق؛ تجربه انتخاب و جابجایی کتاب در کتابخانه؛ مهارت استفاده از فهرست کتابخانه؛ مهارت جست‌وجو در اینترنت؛ مهارت گفت‌وگو با کتابدار و بیان خواسته‌ها؛ مهارت مرور و ترویج کتاب‌خوانی؛ مهارت درک مطلب؛ تجربه یافتن بخش‌های آگهی‌دهنده کتاب؛ مهارت تازایی محتوای منبع؛ مهارت سنجش و مقایسه آثار با یکدیگر؛ سودا استفاده از منابع مرجع؛ مهارت شناخت منابع اصلی از منابع زرد که محتوا تجربه برسی کتاب از ابعاد مختلف آن
	شخصیت‌سازی	افزایش دانش و آگاهی؛ آشنایی با علوم مختلف و کسب علم؛ رفع نیاز اطلاعاتی؛ آشنایی با سراسر گذشت‌ها؛ انتقال اطلاعات به دیگران؛ شناخت جنس مخالف؛ آشنایی با آثار برتر و مطالعه آن‌ها
اهداف انتخاب کتاب در کتابخانه‌های عمومی	مهارتی	سرگرمی و پرکردن اوقات فراغت؛ کسب هیجان؛ پاسخ به حس کنجکاوی؛ تقویت احساس و عاطفه؛ کسب لذت؛ کسب آرامش؛ اقرار از مشکلات
	سایر	تقویت اعتماد به نفس؛ کسب شأن اجتماعی؛ رشد فکری؛ ایجاد انگیزه؛ ارتقای سطح فرهنگ و شعور
زمان و هزینه صرف شده برای انتخاب	عملی و کتابخانه‌ای	یادگیری و تقویت فنون و هنرهای تقویت مهارت‌های ارتباطی؛ افزایش دایره لغات؛ توانمندی در گفتار و نوشتار؛ کسب تجربه؛ کسب راه‌حل مشکلات؛ آشنایی با فن نوشتاری نویسنده‌ها
	راهبردهای انتخاب	انجام تحقیقات و تکالیف درسی؛ کسب آمادگی در کنکور دانشگاه؛ انتخاب برای اعضای خانواده
فرایند انتخاب کتاب	ذهنی و غیر کتابخانه‌ای	هزینه زمانی و مالی برای رسیدن به کتابخانه؛ زمان انتخاب کتاب
	فرد	مرور قفسه‌ها؛ کمک کتابدار؛ استفاده از فهرست جست‌وجوی کتابخانه به صورت برخط؛ انتخاب کتاب‌های از امانت‌باز گشته؛ انتخاب میان کتاب‌های برتقاضا؛ انتخاب از بهترین نمایش تازه‌های کتاب؛ انتخاب بر اساس نوشته دیگر خوانندگان در کتاب‌ها؛ مرور کتاب
سنجش اعتبار و کیفیت منابع	محتوا	انتخاب بر اساس شخصیت‌های تاریخی و معاصر شناخته شده (به عنوان نویسنده به عنوان شخصیت اصلی مورد بحث در کتاب)؛ انتخاب از مجموعه‌ها؛ انتخاب میان کتاب‌های ممتاز (ممتاز بودن به دلیل شهرت منبع نویسنده؛ طرح شخصیت خاص برنده جوایز ادبی و نوبل)؛ انتخاب با جست‌وجو در اینترنت و کسب اطلاع از انتخاب آثار نویسنده؛ مطالعه و انتخاب از آثار نویسنده‌ها؛ مشهور تاریخی یا معاصر یا پرکار؛ انتخاب بر اساس توصیه‌ها؛ انتخاب از فهرست آثار دیگر ناشر یا نویسنده؛ شرح‌دهنده انتهای کتاب‌ها
	فرد	دیدن شیرازه کتاب؛ بیرون کشیدن کتاب از قفسه؛ دیدن جلد و تصویر آن؛ دیدن عنوان؛ دیدن نام نویسنده؛ یافتن و خواندن خلاصه کتاب؛ دیدن نام ناشر؛ دیدن تاریخ انتشار؛ ترویج کتاب؛ خواندن فهرست مطالب؛ خواندن مقدمه و پیشگفتار؛ خواندن صفحات اول؛ خواندن صفحات آخر؛ بررسی کردن تصاویر درونی؛ خواندن بخش‌هایی از کتاب به صورت تصادفی؛ انتخاب بارز کتاب
علل برقراری ارتباط با کتاب و خواندن آن تا انتها	محتوا	خواندن کتاب‌های دیگر و مقایسه آن‌ها با یکدیگر؛ جست‌وجوی موضوع در اینترنت؛ پیشینه و اعتبار نویسنده؛ پیشینه و اعتبار مترجم؛ تاریخ انتشار منابع؛ پرس‌وجو از افراد متخصص و معتمد اهل کتاب؛ تکیه بر دانسته‌های قبلی؛ بهره‌گیری از توان در گذشته؛ بررسی منابع مورد استفاده در تدوین کتاب؛ تکیه بر نوع بیان نویسنده و نحوه ارائه مطالب
	فرد	علاقه شدید به کتاب‌خوانی و لذت بردن از آن؛ حال خوش (لذت، آرامش) خواندن؛ تشابه با تفاوت شخصیت کتاب با شخصیت فرد؛ هم‌ذات‌پنداری با اشخاص یا مشکلات و موضوعات کتاب؛ تناسب با روحیات فرد؛ لذت بردن از دیدن داستان کتاب به زندگی فرد؛ پایان متفاوت داستان؛ کنجکاوی برای فهمیدن آخر داستان یا موضوع
علل نخواندن یا نیمه خواندن کتاب	محتوا	موضوع و محتوا؛ جذابیت زبان و بیان جذاب و روان؛ توصیف گیرا و جذاب؛ سهولت در خواندن متن؛ عدم به‌کارگیری کلمات ثقیل؛ ارزش ذاتی کتاب؛ هر موز بودن عنوان و بی‌پردن به ارتباط آن با محتوا؛ بیان مورد علاقه (واقع‌گرا یا تخیلی)؛ جذابیت تصاویر و تناسب آن با محتوا؛ کشش داستان؛ وقایع قابل لمس در داستان؛ آموزنده بودن کتاب و امکان کسب یادگیری از آن؛ کارایی مطالب و کمک به فرد در وجود شخصیت‌های مورد علاقه در کتاب؛ آروای داستان؛ سرگرم‌کننده بودن محتوا
	فرد	کمبود وقت؛ مشغله؛ مشکلات شخصی و عدم تمرکز حواس؛ فراموش کردن خواندن کتاب به امانت؛ رفته‌بی‌پردن به تکراری بودن کتاب در زمان خواندن؛ عدم برقراری ارتباط با کتاب؛ حال روحی بد؛ انتخاب کتاب در هنگام کسل بودن و بی‌حوصلگی؛ ناآگاهی در هنگام انتخاب (از سلیقه خود یا محتوا)؛ تفاوت بودن دیدگاه نویسنده با دیدگاه خواننده
تمام شدن مهلت در اختیار بودن کتاب و عدم امکان تمدید دوباره؛ شلوغی کتابخانه؛ عدم امکان مطالعه در محیط کتابخانه (غیر از سالن مطالعه)	محتوا	دشواری درک مطالب کتاب؛ عدم جذابیت موضوع و محتوا؛ محتوای ضعیف؛ ترجمه ضعیف؛ بیان نامناسب و نگارش ضعیف؛ سبک بیان نویسنده؛ مفهوم نبودن مطالب؛ بار اطلاعاتی اندک؛ اضافه‌گویی و توضیح بیش از حد مطالب
	کتابخانه	تمام شدن مهلت در اختیار بودن کتاب و عدم امکان تمدید دوباره؛ شلوغی کتابخانه؛ عدم امکان مطالعه در محیط کتابخانه (غیر از سالن مطالعه)

مقوله‌ها	مفاهیم	کدها و زیر کدها
عناصر در تپتاب کتاب	عناصر ظاهری و فیزیکی	شیرازه کتاب، قطع کتاب، جلد (کیفیت، نوع جلد، گالینگور، شومیز، نازک، ضخیم)، تصویر جلد، رنگ جلد، پشت جلد، پوشش جلد، حجم کتاب (شمار صفحات)، کیفیت، میزان ضخامت، رنگ و جنس کاغذ، شکل صفحات و پاراگراف بندی، اندازه قلم، تراکم متن و تعداد کلمات در هر صفحه، فاصله بین خطوط
	عناصر کتاب‌شناختی	موضوع، عنوان (گویای مطالب و موضوع کتاب، عنوان غیر معمول، هم‌روز، تخیلی، یا واقعی)، نویسنده (شهرت، اعتبار)، مترجم، ناشر، تاریخ انتشار، نوبت چاپ
	عناصر محتوایی	محتوا، جدول، تصاویر (تناسب تصاویر با محتوا، آسیاه و سفید پارینگی بودن)، خلاصه کتاب، فهرست مطالب، مقدمه و پیشگفتار؛ کتاب نامه، فهرست آثار دیگر ناشر یا نویسنده در انتهای کتاب برای انتخاب‌های بعدی، نوشته و یادداشت‌های دیگران در صفحات مختلف کتاب، توصیه‌های بیان شده در ابتدای کتاب از زبان نویسنده، دیگر یا شخصی معتمد؛ پانویس‌ها، مشخصیت‌ها
عوامل مرتبط با کتابخانه	قالب، زبان، بیان، وسبک	جنبه‌های روایی (نظیر روای داستان)، قالب (نظم، نثر)، تناسب بیان با موضوع کتاب، تناسب زبان با سطح درک و سن فرد، نوع بیان (طنز گونه، جدی، ادبی، قدیم)، سبک، نوشتاری، کیفیت ترجمه، خوانایی، باسطح دشواری متن، سهولت در ناوبری یا پیگیری آسان مطالب
	برنامه‌های کتاب‌خوانی	مسابقات کتاب‌خوانی، نشست‌های کتاب‌خوان، جلسات نقد و بررسی کتاب، نمایشگاه کتاب در کتابخانه، جلسات جمع‌خوانی، جلسات رونمایی از کتاب‌ها
	عوامل محیطی	فضاسازی و شاداب‌سازی، چیدمان قفسه‌ها و کوراسیون، چیدمان کتاب‌ها در قفسه، کتاب‌های موجود در اطراف کتاب، نظافت محیط کتابخانه، محیط صمیمانه و دوستانه
	تسهیلات و امکانات	تنوع و وسعت مجموعه کتابخانه، امکان بودن دسترسی به کتاب، امکان مطالعه در محیط کتابخانه، قابلیت دسترسی به کتاب، معرفی کتاب در تابلوی اعلانات، موضوع بندی کتاب‌ها در قفسه‌ها، تعداد کتاب‌های قابل امانت، بازه اختیار بودن منابع، امکان تعدد کتاب‌ها
	عوامل انسانی	تخصص و دانش کتابدار، اخلاق و شخصیت کتابدار، تعداد پرسنل
افراد مرتبط با کتابخانه	افراد	دوستان اهل کتاب، خانواده، اقوام، معلمان، اساتید، مربیان کلاس‌های خارج از مدرسه، کتابدار، خوانندگان کتابخانه، هنرمندان، ورزشکاران
	رسانه‌ها	شبکه‌های اجتماعی، اینترنت، معرفی در تلویزیون (در فیلم، در ریزنامه، تقدیر و بررسی، در ریزنامه طنز)، کتاب‌های دیگر، وبسایت‌ها
	تولیدات از آثار چاپی	کتاب‌های صوتی، انیمیشن‌ها، فیلم‌های تلویزیونی، فیلم‌های سینمایی، کلیپ‌های معرفی کتاب‌ها
	مناسبت‌ها و رویدادها	مناسبت‌های سراسری، مناسبت‌های شخصی، مسابقات کتاب‌خوانی، مدرسه‌ای، مسابقات کتاب‌خوانی سراسری
	فهرست‌ها	فهرست آثار دیگر ناشر یا نویسنده، چیده در انتهای کتاب، فهرست آثار ناشران
موارد انتخاب کتاب در کتابخانه‌های عمومی	کتابخانه	شلوغی کتابخانه، کمبود منابع، فرسودگی منابع، عدم تنوع و تکراری بودن منابع، به روز نبودن منابع، سانسور کتاب در کتابخانه، محدودیت تعداد و بازه در اختیار داشتن کتاب، چیدمان نامناسب قفسه‌ها، موضوع بندی ضعیف قفسه‌ها، قرار گرفتن کتاب در در دفاوند رست و نیافتن آن در جای خود، آلودگی کتابخانه، نبود آموزش‌های کتابخانه‌ای دوره‌ای، سلیقه‌ای بر خورد کردن در انتخاب و معرفی کتاب، توسط کتابخانه (برای نمایش در قفسه‌ها، در مسابقات کتاب‌خوانی)، فقدان رسانه جمعی تبلیغاتی و احدا برای کتابخانه‌ها، بر خورد نامناسب کتابدار، تخصص اندک کتابدار، همکاری نامناسب کتابدار در تحویل کتاب‌ها (هنگام بسته بودن مخزن)
	کتاب	کتاب‌های کثیف یا پاره، محتوای ضعیف، عدم معرفی صحیح کتاب در عنوان و خلاصه... شنیدن نظرات منفی در مورد کتاب
	فرد	حالت روحی نامساعد، مشغله، کمبود یا نبود وقت، عدم شناخت کافی فرد از سلیقه و علائق کتاب‌خوانی خود، تجربه اندک در انتخاب کتاب، عدم آشنایی کافی با آثار، عدم علاقه به برخی از ده‌های موضوعی، عدم علاقه به برخی از موضوعات طرح شده در خود کتاب، دشواری استفاده از فهرست کتابخانه و عدم علاقه به آن، مهارت ارتباطی ضعیف کاربر در ارتباط با دیگران، تشویش و عدم انتخاب کتاب به دلیل نبودن حریم خصوصی ناشی از نوع چیدمان قفسه‌ها، عدم تمرکز در دیگر مراجع کتابخانه هنگام انتخاب کتاب، فقدان انگیزه
جمعه	شیوع کرونا و بسته شدن مخزن، سانسور کتاب و تحریف مطالب، نبود کتاب‌های مورد علاقه در بازار نشر و تبع آن در کتابخانه، سلیقه‌ای بر خورد کردن در انتخاب و معرفی کتاب توسط رسانه‌ها، گرانی کتاب و عدم امکان تهیه آن توسط کتابخانه و وجود فناوری (تلفن همراه، اینترنت)، تبلیغات اندک رسانه‌های جمعی (تبلیغات اندک، تبلیغات در برنامه‌های کم بیننده)، فقدان آموزش پژوهش مدار در مدرسه، زیاد بودن حجم درس مدرسه	

در ادامه، به تبیین کدها، مفاهیم و مقوله‌های ذکر شده در جدول ۱ پرداخته و نمونه‌هایی نیز از صحبت‌های مصاحبه‌شوندگان ذکر می‌شود.

۱. عوامل مرتبط با فرد:

در این مقوله، ۱۳ مفهوم قرار گرفت که در ادامه به تبیین هر یک از این مفاهیم پرداخته می‌شود.

● **ویژگی‌های جمعیت‌شناختی:** آنچه از کل مصاحبه‌های انجام شده برمی‌آید، این است که دختران و پسران رفتار متفاوتی با یکدیگر داشتند. برای مثال، دختران رمان‌های عاشقانه و پسران تاریخ و داستان‌های پلیسی را بیشتر می‌پسندیدند و یا در هنگام انتخاب کتاب دیدگاهی متفاوت به عناصر محتوایی کتاب داشتند و هر یک به برخی از جنبه‌ها بیشتر توجه می‌کردند. همچنین، نوجوانان با افزایش سن و سواد، با دقت و استقلال بیشتری به

انتخاب کتاب می‌پرداختند. برای مثال، کد شماره ۲ گفت: «من گاهی اوقات کتابی را می‌خوانم، بار دوم که مثلاً دو سال بعد می‌خوانم، خیلی برایم جذاب‌تر است. وقتی سواد بیشتری می‌شود درک بهتری از آن کتاب پیدا می‌کنید».

● **ویژگی‌های شخصیتی و فکری:** این مفهوم در بردارنده ویژگی‌های مختلف افراد در زمینه عادت‌ها، سلیق و سبک‌های کتاب‌خوانی، افکار و رفتار نوجوانان مورد مصاحبه بود که از عوامل اثرگذار بر انتخاب کتاب توسط نوجوانان یافت شد. برای مثال، کد ۱۶ گفت: «من عادت دارم که دراز بکشم و کتاب را دستم بگیرم و بخوانم، پس کتاب سبک را ترجیح می‌دهم». گفته‌های مصاحبه‌شوندگان نشان‌دهنده پشتکار آن‌ها در خواندن کتاب تا انتها و همچنین اثرگذاری حال روحیشان بر انتخاب کتاب و تأثیرپذیری حالشان از کتاب‌ها بوده است. برای مثال، کد شماره ۲ اظهار داشت که: «کم‌پیش می‌آید خواندن کتابی را تا آخر ادامه ندهم، چون خیلی کتاب خواندن دوست دارم».

● **علاقه:** علاقه جزء مهم‌ترین عواملی شناسایی شد که فرد را به انتخاب کتاب راغب کرده یا از آن دور می‌کند. حوزه علاقه وسیع و از علاقه به کتاب‌خوانی تا علاقه به بوی کتاب را شامل می‌شد. برای مثال، کد ۸ گفت: «یکی از دلایلی که کتابخانه می‌روم، علاقه من به ادبیات و خود محیط کتابخانه و احساس خوب نسبت به آن‌هاست».

● **مسائل و وقایع زندگی:** براساس یافته‌ها، حوادث و وقایعی که در زندگی نوجوانان تحت‌مصاحبه رخ داده بود و همچنین شرایط زندگی آن‌ها نظیر میزان مسئولیت نوجوانان در زندگی و مشوق‌های آن‌ها در امر مطالعه نظیر حمایت و تشویق خانواده و دوستان به کتاب‌خوانی بر انتخاب کتاب توسط آنان اثر گذاشته بود. برای مثال، کد ۱۳ گفت: «من به گل و گیاه علاقه زیادی دارم. در خانه مسئولیت نگهداری از گلدان‌هایمان را به عهده گرفتم. گاهی کتابخانه می‌آیم، می‌روم سراغ کتاب‌های مربوط به نگهداری از گیاهان...».

● **دانش قبلی:** منظور از دانش قبلی نوجوانان تحت‌مصاحبه، آشنایی آن‌ها با نویسندگان، ناشران، مترجمان و نظایر آن بود که ناشی از تجربه کتاب‌خوانی بوده و بر دقت انتخاب کتاب تأثیری مثبت دارد. کد ۳ بیان کرد که: «نویسنده‌هایی که قبلاً کتاب‌هایی از آن‌ها را مطالعه کردم و با سبک و دید آن‌ها به زندگی و کتاب‌هایی که می‌نویسند آشنا شدم، کتاب‌هایشان را انتخاب می‌کنم».

● **تجارب و مهارت‌ها:** این مفهوم حیطة وسیعی از مهارت‌ها و تجاربی را شامل شد که در مراحل مختلف انتخاب کتاب به کمک مصاحبه‌شوندگان آمده بود. برای نمونه، کد ۸ بیان کرد که: «مسلماً تجربه‌هایم به من کمک می‌کند که بیشتر خودم را بشناسم. مثلاً من اوایل که می‌رفتم کتابخانه، کتاب‌هایی را بر می‌داشتم که بعداً می‌فهمیدم اینها یک سری کتاب به درد نخور است، ولی کم‌کم هر چقدر بیشتر خواندم، بهتر توانستم انتخاب کنم».

● **اهداف انتخاب کتاب در کتابخانه‌های عمومی:** انتخاب کتاب نیز همچون سایر فعالیت‌های انسانی در نظر افراد مختلف با اهدافی مختلف و چندگانه در شرایط زمانی مختلف همراه خواهد بود. نوجوانان تحت‌مصاحبه در مجموع با اهداف مختلف اطلاعاتی، احساسی و تفریحی، شخصیت‌سازی، مهارتی و همانند آن به انتخاب کتاب پرداختند. برای مثال، کد ۱۳ گفت: «اهداف مختلفی داشتم، مثل آشنایی با فن نوشتن نویسنده‌ها که اقتباس کنم؛ کسب آگاهی و بالا بردن سطح فرهنگ و شعورم؛ خواندن کتاب‌های برتر؛ سرگرمی».

● **زمان و هزینه صرف‌شده برای انتخاب:** همه مصاحبه‌شوندگان زمان مناسبی را هم از نظر مراجعه به کتابخانه و هم از نظر بررسی کتاب‌های مورد علاقه و انتخاب آن در کتابخانه صرف کرده و در اکثر مواقع دقت لازم را در این زمینه داشتند. میزان زمان صرف‌شده برای انتخاب کتاب تابع تجربه کسب‌شده در انتخاب و یافتن منبع، وقت خود و همراهان فرد، حوصله و حال روحی وی و همچنین تابع نظم کتابخانه و شلوغی یا خلوت بودن آن است. برای مثال، کد ۸ بیان کرد که: «من چون با پدرم کتابخانه می‌آیم، دوست ندارم زیاد منتظرش بگذارم. برای همین، وقتم برای انتخاب کتاب محدود می‌شود».

● **راهبردهای انتخاب:** راهبردهای انتخاب کتاب برای هر فرد می‌تواند شامل دو جنبه ذهنی و عملی باشد. منظور از انتخاب ذهنی آن است که افراد مصاحبه‌شونده پیش از مراجعه به کتابخانه‌های عمومی، کتاب مورد نظر خود را انتخاب کرده و انتخاب از پیش تعیین‌شده داشتند. برای مثال، کد ۲۴ گفت: «بعضی کتاب‌ها هست که چند

جلد دارد، مثل «ماجراهای اسپایدرویک». من این جور کتاب‌ها را دوست دارم و وقتی می‌روم کتابخانه، هر بار یک جلد را انتخاب می‌کنم». برخی اوقات نیز افراد انتخاب از پیش تعیین شده‌ای نداشته و در کتابخانه به انتخاب کتاب پرداخته‌اند. گفته‌های مصاحبه‌شوندگان حاکی از آن بود که مراجعه به قفسه‌ها نخستین و مطلوب‌ترین گام در نزد مصاحبه‌شوندگان بود؛ حال اگر نویسنده خاصی را در نظر داشته باشند بعد از مراجعه به قفسه کتاب‌ها، اسم نویسنده را جست‌وجو می‌کردند. در غیر این صورت، عنوان را بررسی کرده و سپس بخش‌های مختلف ظاهری و درونی کتاب را نیز مشاهده می‌کردند که در بخش بعدی با عنوان فرایند انتخاب کتاب به آن پرداخته می‌شود.

● **فرایند انتخاب کتاب:** در فرایند انتخاب کتاب، مصاحبه‌شوندگان کتاب را از قفسه بیرون کشیده، در دست گرفته و قسمت‌های مختلفی ظاهری و درونی را بررسی می‌کردند و برخی از قسمت‌ها به‌ویژه خلاصه کتاب را مطالعه می‌کردند تا در نهایت آن را انتخاب یا رد کنند. مشارکت‌کننده کد شماره ۱ در این باره گفت: «عنوان و جلد کتاب را نگاه می‌کنم، بخش‌هایی را می‌خوانم و اگر ببینم به دردم می‌خورد، کتاب را انتخاب می‌کنم. عنوان باید گویای محتوای کتاب باشد. فهرست مطالب را برای فهمیدن محتوا چک می‌کنم. کاور کتاب و تصویر جلد هم مهم است».

● **نحوه سنجش اعتبار و کیفیت منابع:** از جمله رفتارهای قابل توجه در نوجوانان تحت‌مصاحبه، دقت و توجه آن‌ها در سنجش کیفیت مطالب و اعتبار کتاب‌ها بود و اینکه هر مطلبی را بدون فکر نپذیرفته بودند. برای مثال، کد ۱۵ بیان کرد که: «باید چند تا کتاب را بخوانی و مقایسه کنی تا ببینی چقدر درست نوشته شده‌اند. موفقیت‌های نویسنده هم ملاک اعتبار کتاب است». نکته قابل توجه استفاده همه نوجوانان مورد مصاحبه از اینترنت در مراحل مختلف انتخاب تا خواندن و سنجش اعتبار کتاب و امکان کسب اطلاعات بیشتر درباره محتوای کتاب برای درک بیشتر مطالب بود.

● **علل برقراری ارتباط با کتاب و خواندن آن تا انتها:** مصاحبه‌شوندگان به دلایل مختلفی با یک کتاب ارتباط خوبی برقرار کرده و آن را تا انتها می‌خواندند. نخستین دلایل به خود آن‌ها و علایقشان به کتاب خوانی و تناسب کتاب با شخصیت و روحیات ایشان برمی‌گشت. برای مثال، کد شماره ۲ گفت: «شخصیت کتاب برایم مهم است. کتاب‌های آلبر کامو مثل بیگانه یا سقوط را به خاطر اینکه فکر می‌کردم شخصیتش با من متفاوت است خواندم، یا مثلاً مردی به نام اوه چون خیلی آدم مقرراتی بود، خواندم». دلایل بعدی برقراری ارتباط با کتاب به کتاب و جنبه‌های محتوایی آن برمی‌گشت. در این زمینه کد ۵ ابراز کرد که: «قطعاً نویسنده کتاب توصیف‌گریایی داشته باشد، آسان خوانده شود، راحت درک شود، باعث می‌شود با کتاب ارتباط خوبی برقرار کنم».

● **علل نخواندن یا نیمه خواندن کتاب:** از دیگر نکات قابل توجه در یافته‌های حاصل از مصاحبه این بود که نوجوانان کتاب‌هایی را که به امانت می‌بردند، حتماً می‌خواندند، مگر اینکه در زمینه فردی، خود کتاب و محتوایش، یا کتابخانه با مسائلی مواجه شده باشند که موارد کامل آن در جدول ۱ آمده است. برای مثال، کد شماره ۲ بیان داشت: «... مثلاً وقتی کتاب را خواندم، حال و حوصله زیادی نداشتم یا متنش برایم سخت بوده، نخواندمش؛ مثلاً کتاب یک عاشقانه آرام رو فقط توانستم چند صفحه اولش را بخوانم. نمی‌دانم؛ شاید در آن بازه حالم خوب نبوده یا شاید چون نمی‌فهمیدم داستان کتاب چیست».

۲. عوامل مرتبط با کتاب:

این عوامل در چهار مفهوم شامل عناصر ظاهری و فیزیکی، عناصر کتاب‌شناختی، عناصر محتوایی، و قالب، زبان، بیان و سبک دسته‌بندی شدند. مطابق با یافته‌ها، مصاحبه‌شوندگان در هنگام انتخاب کتاب ابعاد مختلف ظاهری و محتوایی یک کتاب را مورد توجه قرار داده و هر یک با توجه به جنسیت، سن، سطح سواد و تجربه، علاقه و نظایر آن به تعدادی از این عناصر توجه بیشتری نشان داده‌اند و برخی نیز با تعدادی از این عناصر نظیر تصاویر و حجم کتاب برخوردی دوگانه داشته‌اند.

● **عناصر ظاهری و فیزیکی:** براساس یافته‌ها، در میان عناصر ظاهری و فیزیکی، جلد از اهمیت بسیار زیادی نزد مصاحبه‌شوندگان برخوردار بوده است. برای مثال، کد ۷ گفت: «از جلدی که تصاویر رنگی دارد و

عنوان کامل دارد خوشم می‌آید. همین‌طور، کتاب با قطع بزرگ؛ فکر می‌کنم این کتاب‌ها پرمایه‌تر هستند». حجم کتاب از جمله کدهای مورد بحث بود که با نظرات متفاوت مصاحبه‌شوندگان همراه شد. اثرگذاری حجم کتاب بر انتخاب یا عدم انتخاب آن تابع موضوع کتاب، سلیقه، حوصله، سبک خواندن و وقت فرد بود؛ به این شکل که برخی کتاب کم‌حجم را می‌پذیرفتند، برخی نیز در خصوص کتاب‌های داستان و رمان حجم زیاد را به حجم کم ترجیح می‌دادند، اما در مورد کتاب‌های علمی و آموزشی، کتاب‌هایی با حجم کمتر را می‌پسندیدند. عده‌ای هم یا توجهی به حجم نداشتند یا ترجیح می‌دادند کتاب قطور را انتخاب کنند؛ برای مثال، مصاحبه‌شونده کد ۸ ابراز داشت که «حجم کتاب برایم مهم است و کتاب‌های قطور را بیشتر دوست دارم؛ چون تا دو سال پیش روستا زندگی می‌کردیم و نمی‌توانستم زیاد کتابخانه بیایم، سعی می‌کردم کتابی بردارم که بیشتر وقتم را پر کند».

● **عناصر کتاب‌شناختی:** عناصر کتاب‌شناختی به مواردی اشاره دارد که توسط کتابداران در قسمت فهرست‌نویسی کتاب درج می‌شود. نوجوانان تحت‌مصاحبه به این عناصر در هنگام انتخاب کتاب توجه کرده بودند. برای مثال، کد ۱۰ گفت: «براساس موضوع انتخاب می‌کنم، اما اسم کتاب هم خیلی برایم مهم است؛ چون اسم کتاب نشان می‌دهد که موضوع چیست و آدم را جذب می‌کند». در حالی که هیچ‌یک از مصاحبه‌شوندگان به «محل انتشار» توجه نکرده بودند، اما تاریخ انتشار کدی بود که مشارکت‌کنندگان دیدگاه‌های متفاوتی نسبت به آن ابراز داشتند؛ برخی از مصاحبه‌شوندگان توجهی به تاریخ انتشار نداشته، اما اکثراً به‌ویژه در موضوعات ادبی و تاریخی، تاریخ انتشار قدیمی را ترجیح می‌دادند؛ چون معتقد بودند کتاب‌هایی با تاریخ انتشار قدیمی‌تر کمتر دچار تحریف و سانسور شده است. برای مثال، کد ۱۵ اظهار داشت: «یک بار کتاب ایرج میرزا را از کتابخانه امانت گرفتم و با کتاب ایرج میرزای قدیمی پدرم مقایسه کردم، خیلی با هم فرق داشتند». اما در خصوص کتاب‌های علمی و کتاب‌های مرجع، تاریخ انتشار جدید ملاک انتخاب بود.

● **عناصر محتوایی:** این مفهوم دربردارنده عناصری نظیر محتوا، تصاویر، خلاصه کتاب، فهرست مطالب و نظایر آن است که بعد از عناصر کتاب‌شناختی، مورد توجه جدی نوجوانان تحت‌مصاحبه در هنگام انتخاب کتاب بوده است. محتوا، فهرست مطالب و خلاصه کتاب بیش از بقیه مورد توجه مشارکت‌کنندگان قرار گرفته بود. برای مثال، کد ۲ گفت: «خیلی از کتاب‌ها را براساس خلاصه‌هایشان انتخاب کردم. برای همین، کتاب را که دست می‌گیرم اول می‌روم سراغ خلاصه کتاب». کد «تصاویر» از جمله عناصری بود که مصاحبه‌شوندگان دیدگاه دوگانه‌ای نسبت به آن داشتند، به این صورت که اگرچه تقریباً همه نوجوانان تحت‌مصاحبه به تصاویر روی جلد اهمیت می‌دادند، اما تنها عده اندکی به تصاویر داخل کتاب اهمیت داده و براساس اینکه کتاب چه موضوعی داشته باشد آن را در انتخاب خویش اثرگذار می‌دانستند. دیگران اهمیتی به تصاویر نداده و حتی برخی وجود آن را زائد می‌دانستند؛ زیرا معتقد بودند خودشان براساس محتوای کتاب تصویرسازی کنند احساس بهتری خواهند داشت.

● **قالب، زبان، بیان و سبک:** این مفهوم نیز به کدهایی هم‌چون جنبه‌های روایی، قالب، تناسب بیان با موضوع کتاب و سطح درک و سن فرد و نظایر آن پرداخته است. برای نمونه، کد ۱ گفت: «نوع گفتار و بیان مطلب کتاب و واضح بودنش و زبان قابل فهم کتاب خیلی برایم مهم است. البته، کتاب‌های فلسفی ایجاب می‌کند که پیچیدگی داشته باشد و خوب است که این‌جوری است؛ چون ذهن را بازتر می‌کند». از نکات قابل توجه در مفهوم «قالب، زبان، بیان و سبک»، این بود که همه مصاحبه‌شوندگان به انتخاب کتاب‌های ویژه‌سن خود اکتفا نکردند و در صورتی که درک کتاب برای ایشان دشوار بود با خواندن دوباره یا حتی چندباره، کمک گرفتن از دیگران و جست‌وجو در اینترنت برای درک معنای واژه‌ها یا دریافت اطلاعات بیشتر در مورد موضوع مطرح‌شده در کتاب، مشکل خویش را برطرف می‌کردند. کد شماره ۸ در این باره گفت: «چیزهایی را می‌خوانم که حتی شاید مناسب بالاتر از سن من باشد. مثلاً تحلیل‌های شعری را می‌خوانم که شاید برای سن من مناسب نباشد. اگر در کش برایم سخت باشد سعی می‌کنم تحلیلی از آن پیدا کنم؛ حالا یا در اینترنت یا از معلم‌هایم می‌پرسم...».

۳. عوامل مرتبط با کتابخانه:

عوامل مرتبط با کتابخانه شامل برنامه‌های کتاب‌خوانی، عوامل محیطی، تسهیلات و امکانات، و عوامل انسانی بودند که در این مقوله قرار گرفتند.

● نخستین مفهوم ذکر شده در این مقوله، «برنامه‌های کتاب‌خوانی» کتابخانه نظیر مسابقات کتاب‌خوانی، نشست‌های کتاب‌خوان، جلسات نقد و نظایر آن بود. برای مثال، کد ۴ گفت: «در نشست‌های کتاب‌خوان، باید قبلش طیف گسترده‌ای از کتاب‌ها را بخوانی تا بتوانی به سؤالات جواب بدهی. همین باعث می‌شود کتاب‌های بیشتری را انتخاب کنم و بخوانم».

● «عوامل محیطی» دومین مفهوم در مقوله عوامل مرتبط با کتابخانه است که به فضای شاداب و صمیمانه کتابخانه، نظافت آن و چیدمان قفسه‌ها اشاره دارد. برای مثال، کد ۸ گفت: «کتابخانه آرام باشد، محیط صمیمانه‌ای داشته باشد و بی‌روح نباشد. چیدمان کتاب‌ها خیلی مهم است؛ طوری نباشد که آدم وقتی دنبال یک کتاب می‌گردد، گیج شود و حوصله‌اش سر برود».

● «تسهیلات و امکانات» سومین مفهوم اثرگذار بر انتخاب کتاب در این مقوله بود که مرتبط با کتاب نظیر تنوع و وسعت مجموعه و امکان دسترسی رایگان، امانت و تمدید منابع و امکان مطالعه آن‌ها در کتابخانه‌های عمومی بود. برای مثال، کد ۱۶ گفت: «انتخاب کتاب در کتابخانه باعث می‌شود کتاب بیشتری با هزینه کمتر بخوانم. بعضی کتاب‌ها هست که دوست نداری همیشه داشته باشی، یا بعضی کتاب‌های درسی هست که می‌توانی از کتابخانه امانت بگیری». در خصوص کدهای «تعداد کتاب‌های قابل امانت»، «بازه در اختیار بودن منابع» و «امکان تمدید منابع»، مصاحبه‌شوندگان نظرات مختلفی را ابراز داشتند؛ برخی بازه زمانی را مهم‌تر دانسته و می‌گفتند بازه زمانی تعیین خواهد کرد که می‌تواند چند کتاب امانت ببرند و تابع تعداد کتاب‌های مجاز برای امانت نیستند؛ برخی دیگر تعداد کتاب‌های قابل امانت را مهم می‌دانستند؛ چون معتقد بودند وقتی کتاب‌های بیشتری امانت ببرند در منزل نیز امکان انتخاب مجدد از میان آن‌ها را دارند، ضمن اینکه می‌توانند بازه زمانی را تمدید کنند و به راحتی همه کتاب‌هایی را که به امانت برده‌اند بخوانند.

● چهارمین مفهوم مربوط به تخصص، دانش، اخلاق و شخصیت کتابداران و تعداد آن‌ها در کتابخانه‌های عمومی است که در قالب مفهوم «عوامل انسانی» نام‌گذاری شد. از دیدگاه همه افراد تحت‌مصاحبه، کتابداران بر انتخاب کتاب اثرگذار بوده و توانستند در زمینه‌های مختلف شامل پیشنهاد و معرفی کتاب‌ها، بررسی کتاب، کمک در یافتن و جایابی منابع، استفاده از فهرست کتابخانه، تحویل منابع به آن‌ها، معرفی برنامه‌های کتاب‌خوانی کتابخانه و نظایر آن در فرایند انتخاب کتاب نقشی مؤثر ایفا کنند. برای مثال، کد ۲ گفت: «بعضی وقت‌ها کتابدار آنقدر سواد کتاب دارد و کتاب‌های خوب معرفی می‌کند که دوست داری همیشه با او مشورت کنی». لازم به ذکر است تخصص اندک و برخورد نامناسب کتابدار و همچنین عدم همکاری لازم با مراجعه‌کنندگان در تحویل منابع به‌عنوان مانعی در انتخاب کتاب در مقوله «موانع انتخاب کتاب در کتابخانه‌های عمومی» ذکر شد.

۴. افراد، رسانه‌ها، تولیدات، مناسبت‌ها، برنامه‌ها و فهرست‌های اثرگذار بر انتخاب کتاب:

مفاهیم قرار گرفته در این مقوله عبارت بودند از: افراد، رسانه‌ها، تولیدات از آثار چاپی، مناسبت‌ها و برنامه‌ها، و فهرست‌ها.

مفاهیم و کدهای قرار گرفته در این مقوله گویای اثرپذیری نوجوانان از عوامل مختلف انسانی و محیطی در انتخاب کتاب بوده است. نکته مهم در این مقوله این است که اگرچه نوجوانان مورد مصاحبه تحت تأثیر مفاهیم مورد اشاره در این مقوله قرار گرفته‌اند، اما معمولاً قبل از انتخاب نهایی کتاب، بررسی می‌کردند که چه کسی، با چه سطحی از تجربه کتاب‌خوانی، تخصص و میزان شناخت از آثار، منبعی را پیشنهاد می‌دهد و در ادامه بعد از بررسی منابع پیشنهادی، منبع مورد نظر را از نظر تطابق با عقاید، نظرات و علایق خویش بررسی می‌کردند و در صورت تطابق انتخاب می‌کردند. همچنین، افراد تابع شخصیت و فکر خویش، سطح تأثیرپذیری و عملکرد رفتاری متفاوتی داشتند. در واقع، داشتن خط فکری مشخص و اینکه نوجوانان بدون فکر و بررسی‌های اولیه منابع پیشنهادی، آن‌ها را از همان ابتدا نمی‌پذیرفتند از جمله

ویژگی‌های شخصیتی نوجوانان شناسایی شد که نشانگر استقلال فکری و رفتاری آن‌هاست. برای نمونه، کد ۲ گفت: «... بله، تبلیغات بی‌تأثیر نیست. من مخصوصاً سرگذشت‌نامه‌ها را براساس تبلیغات انتخاب کردم، مثل کتاب معصومه آباد...». کد ۱۵ بیان کرد که: «...اگه کتابی را براساس عقاید و نظراتم تأیید کنم، می‌خوانم. به تبلیغات توجه نمی‌کنم».

● اولین مفهوم در این مقوله مربوط به «افراد» اثر گذار بر انتخاب کتاب توسط نوجوانان بود که طیف وسیعی از دوستان و خانواده تا هنرمندان و ورزش کاران را شامل می‌شد. براساس یافته‌های حاصل از مصاحبه، دوستان و خانواده بیشترین تأثیر را بر انتخاب نوجوانان داشته‌اند.

● دومین مفهوم اثر گذار در این مقوله، «رسانه‌ها» بودند. برای نمونه، کد ۱۴ گفت: «... یک کانال تلگرامی عضو هستم که کتاب معرفی می‌کند. مثلاً «قلعه حیوانات» را از آنجا شناختم».

● مفهوم سوم اثر گذار، «تولیداتی» نظیر کتاب‌های صوتی، فیلم‌ها و کلیپ‌هایی از کتاب‌های چاپی بود که بر انتخاب کتاب توسط نوجوانان تأثیری مثبت داشته است. در این زمینه، کد ۱۷ گفت: «پیش آمده فیلمی دیدم بعد دوست داشتم کتابش را بخوانم یا برعکس و با هم مقایسه کردم؛ مثل سریال «گیم آف ترون» و کتابش «آب و آتش». اول کتاب رو خواندم و وقتی فیلم را می‌دیدم، مدام مقایسه می‌کردم که تا چه حد بر اساس کتاب است».

● «مناسبت‌ها و برنامه‌ها» به‌عنوان چهارمین مفهوم اثر گذار بر انتخاب کتاب توسط نوجوانان شناسایی شد که شامل کدهای مختلفی نظیر مناسبت‌ها و مسابقات کتاب‌خوانی است. کد ۷ در این باره بیان کرد که: «... مثلاً ایام عاشورا آدم راغب می‌شود بیشتر در مورد این واقعه اطلاعات کسب کند و چه چیزی بهتر از یک کتاب خوب!».

● مفهوم آخر نیز «فهرست‌هایی» از آثار ناشران و نویسندگان است که ممکن است در انتهای کتاب‌های مورد مطالعه نوجوانان درج شده باشد یا در نمایشگاه‌های مختلف کتاب توزیع شده و در دسترس نوجوانان قرار گرفته باشد. برای مثال، کد ۱۴ گفت: «... یا بعضی کتاب‌ها در صفحه آخرشان کتاب‌های دیگر را معرفی می‌کنند که من به آن‌ها دقت می‌کنم».

۵. موانع انتخاب کتاب در کتابخانه‌های عمومی:

در این مقوله، موانع انتخاب کتاب در چهار دسته شامل کتابخانه، کتاب، فرد، و جامعه دسته‌بندی شد. در این مقوله، موانعی که منجر به عدم انتخاب کتاب در کتابخانه‌های عمومی به صورت کلی یا مقطعی شده بود ذکر شده است.

● بیشترین موانع در دسته «موانع کتابخانه» یافت شد. مصاحبه‌شوندگان موارد مختلفی را در این دسته برشمردند که به‌طور کلی ناشی از منابع، فضا و چیدمان، امکانات کتابخانه، سیاست‌ها و دستورالعمل‌های محدودکننده و نیروی انسانی بود. برای مثال، کد ۸ گفت: «خیلی وقت‌ها دنبال کتاب‌هایی که می‌گردم نیست، یا امانت بردند یا در مخزن نیست، حال بدی به آدم دست می‌دهد...». کد ۱ هم گفت: «تکراری بودن یا تنوع کم کتاب‌ها باعث شده بیایم کتابخانه و کتاب انتخاب نکنم».

● دسته دوم که کمترین موانع را شامل می‌شود، مربوط به موانعی است که ناشی از خود «کتاب‌ها» است. برای مثال، کد ۲۴ بیان کرد: «بعضی کتاب‌ها عنوانش اصلاً نشان نمی‌دهد که در مورد چیست، یا اینکه خلاصه جالبی از کتاب پشت جلدش نیست». ذکر نکته‌ای در این دسته لازم است و آن این است که برخی از عناصر محتوایی یا ظاهری کتاب به دلیل نگاه دوگانه نوجوانان به آن‌ها می‌توانند مانع تلقی شوند؛ مثال‌هایی از این موارد نظیر تصاویر یا حجم کتاب، در دسته عوامل مرتبط با کتاب ذکر شد، اما از آنجا که این‌گونه عوامل در حالت کلی مانع تلقی نمی‌شوند در این قسمت ذکر نشده و فقط موانعی در این بخش ذکر شده است که در نگاه هیچ‌یک از مصاحبه‌شوندگان جنبه مثبت نداشته و نگاه همه آن‌ها به آن منفی بوده است.

● دسته سوم نیز که بعد از موانع مربوط به کتابخانه شامل بیشترین موانع است، «موانع مربوط به فرد» است. برای مثال، کد ۱ گفت: «... مثلاً آدمم کتابخانه، روحیه‌ام خوب نبوده و حوصله چیزی را نداشتم و حتی شده اصلاً کتاب انتخاب نکردم». کد ۹ ابراز داشت که: «کمبود وقت برای مراجعه به کتابخانه از دلایلی هست که ممکن است باعث شود کتابخانه نیایم». اگرچه انتظار می‌رفت مصاحبه‌شوندگان صرفاً در خصوص دلایل شخصی یا مواردی که مربوط به بافت

کتابخانه‌های عمومی است به ذکر موانع انتخاب کتاب بپردازند.

● اما دسته‌ای از موانع مورد اشاره آن‌ها مربوط به «جامعه» بود که تأثیر خود را در انتخاب کتاب در کتابخانه‌های عمومی گذاشته بود. برای مثال، کد ۱۳ گفت: «کتاب‌هایی را دوست دارم که ممنوعه هستند و حتی در بازار هم پیدا نمی‌شوند که کتابخانه تهیه کند...».

بحث و نتیجه‌گیری

سرانجام پابین مطالعه در ایران و همچنین استفاده‌اندک شهروندان از کتابخانه‌های عمومی به‌عنوان یکی از مشکلات حوزه فرهنگ، همواره از زوایای گوناگون مورد توجه و بحث و بررسی قرار گرفته است. آنچه کمتر به آن توجه شده، تعامل کاربر و منبع در چهارچوب رفتار انتخاب منابع اطلاعاتی کاربران و نبود مؤلفه‌های جامعی در این زمینه است. لذا پژوهش حاضر با هدف شناسایی مؤلفه‌های رفتار انتخاب منابع اطلاعاتی کاربران نوجوان کتابخانه‌های عمومی انجام شد. یافته‌ها نشان داد رفتار انتخاب منابع اطلاعاتی کاربران نوجوان در برگیرنده مؤلفه‌های متعددی است که در ۲۸۵ کد فرعی، ۱۲ کد اصلی، ۳۰ مفهوم و ۵ مقوله طبقه‌بندی شدند. یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش‌های راس (۲۰۰۰)، شی و جو (۲۰۰۹)، رندال (۲۰۱۳)، کارول (۲۰۱۵)، میکونن و وکاری (۲۰۱۶)، داو کینز (۲۰۱۷)، تیلور و همکاران (۲۰۱۹) و ویلیکینسون و همکاران (۲۰۲۰) هم‌سو بود، گرچه مؤلفه‌های شناسایی شده در پژوهش حاضر بسیار گسترده‌تر و جامع‌تر از پژوهش‌های نام‌برده است. براساس یافته‌ها، تعدادی از کدهای شناسایی شده بیش از بقیه در صحبت‌های اکثر مصاحبه‌شوندگان مورد اشاره قرار گرفته بود که در ادامه در هر مقوله به آن‌ها اشاره شده است؛ این موارد جزء شایع‌ترین رفتارهای نوجوانان در هنگام انتخاب کتاب بوده است.

عوامل مرتبط با فرد: در این مقوله، سلیقه مطالعاتی، علاقه به موضوع و علاقه به کتاب خوانی، انتخاب کتاب با هدف سرگرمی و پر کردن اوقات فراغت و افزایش دانش و آگاهی، راهبرد مرور قفسه‌ها، یافتن و خواندن خلاصه کتاب، تورق کتاب، خواندن بخش‌هایی از کتاب به صورت تصادفی، مهارت خودشناسی و آگاهی از سلیقه و علائق، جست‌وجوی موضوع در اینترنت برای سنجش اعتبار و کیفیت منابع بیش از سایر کدها و مفاهیم در صحبت‌های مصاحبه‌شوندگان تکرار شد.

سلیقه مطالعاتی به اهمیت سلیقه و نگاه خاص هر فرد به حوزه کتاب خوانی، منابع اطلاعاتی و موضوعات مورد پسند می‌پردازد و در راستای همان علاقه به موضوع و علاقه به کتاب خوانی است که تأثیری مهم بر انتخاب کتاب توسط نوجوانان داشته است. در واقع، انتخاب کتاب به خصوص انتخاب برای سرگرمی و پر کردن اوقات فراغت کاملاً تابع سلیقه و علاقه فرد است. انتخاب کتاب با هدف سرگرمی و پر کردن اوقات فراغت و افزایش دانش و آگاهی دو هدف عمده اصلی از انتخاب کتاب توسط نوجوانان بوده است که نشان‌دهنده جایگاه کتابخانه‌های عمومی هم در بحث پر کردن اوقات فراغت و هم در بحث آگاهی‌افزایی در نزد جوانان تحت‌مصاحبه بوده است.

راهبرد مرور قفسه‌ها، مهم‌ترین راهبرد مصاحبه‌شوندگان در هنگام انتخاب کتاب بود که می‌تواند ناشی از عوامل مختلفی نظیر سهولت امر جست‌وجوی کتاب نسبت به جست‌وجو در فهرست کتابخانه و مهارت‌های مورد نیاز آن باشد. همچنین، مرور قفسه‌ها امکان مشاهده کتاب‌های مختلف را به‌طور هم‌زمان برای فرد فراهم کرده و با فراهم شدن امکان دیدن، تورق و خواندن کتاب، انتخاب آن را تسهیل خواهد کرد. امکان مشاهده مستقیم منابع جزء علائق نوجوانان مصاحبه‌شده بود.

یافتن و خواندن خلاصه کتاب، تورق و خواندن بخش‌هایی از کتاب به صورت تصادفی مهم‌ترین رفتارهای مصاحبه‌شوندگان در فرایند انتخاب کتاب بود که تقریباً اکثر آن‌ها این رفتارها را در هنگام بررسی کتاب داشتند که نشان از دقت نظر آن‌ها در هنگام انتخاب کتاب و اهمیت مطالعه‌اندک ابتدایی پیش از اقدام به مطالعه کامل کتاب است. این امر نشان می‌دهد که کاربران به‌صرف انتخاب کتاب از فهرست کتابخانه براساس اطلاعات فهرست‌نویسی اقدام به انتخاب نهایی کتاب نکرده‌اند و لمس و مطالعه کتاب در رفتار آن‌ها جایگاه ویژه‌ای داشته است. شاید به همین دلیل است که با وجود منابع الکترونیکی و اطلاعات جامع و متنوع فضای مجازی، افراد همچنان علاقه‌مند به منابع چاپی هستند.

کسب مهارت، دانش و تجربه در انتخاب کتاب موردی بود که همه مصاحبه‌شوندگان به آن اذعان داشتند و معتقد بودند انتخاب کتاب به‌طور قطع نیازمند کسب مهارت‌های لازم به‌ویژه مهارت خودشناسی و آگاهی از سلیق و علایق است که تأثیری تعیین‌کننده در انتخاب و خوانده شدن منبع منتخب دارد و به مرور زمان و بر اثر استمرار کتاب‌خوانی حاصل می‌شود.

از نکات قابل توجه در پژوهش حاضر، میزان اهمیت نوجوانان تحت‌مصاحبه به سنجش کیفیت و اعتبار منابع بود که شایع‌ترین رفتار آن‌ها در هنگام انجام آن، جست‌وجوی موضوع در اینترنت بود. این امر جایگاه اینترنت را در نزد افراد نشان می‌دهد و شایسته توجه ویژه کتابخانه‌های عمومی در بحث آموزش سواد رایانه‌ای، سواد رسانه‌ای و سواد اینترنتی برای اعضا و شهروندان است.

عوامل مرتبط با کتاب: در این مقوله، موضوع، جلد، خلاصه کتاب و عنوان در درجه اول و در درجه دوم، نویسنده بیش از سایر کدها توسط مشارکت‌کنندگان مورد اشاره قرار گرفت.

مصاحبه‌شوندگان هنگام بررسی کتاب برای انتخاب آن در درجه اول به موضوع، جلد، خلاصه کتاب و عنوان و در درجه دوم به نویسنده توجه کرده‌اند. آن‌ها موضوع را مهم‌ترین مؤلفه برای انتخاب کتاب می‌دانستند که مبتنی بر علایق آن‌ها بوده است. جلد، خلاصه کتاب و عنوان راهی برای دریافت اطلاعات بیشتر در خصوص موضوع و محتوای کتاب توسط آن‌ها بود. نویسنده نیز زمانی از اهمیت برای افراد برخوردار می‌شد که یا تجربه مطالعه آثار مطلوب دیگری از نویسنده‌ای معین را داشته باشند و یا به دلایلی نظیر شهرت نویسنده، توصیه توسط دیگران و نظایر آن، شناختی از او پیدا کرده باشند. در واقع، آنچه بیش از نویسنده برای جامعه مورد مطالعه در پژوهش حاضر حائز اهمیت بود، بیان روان و جذاب نویسنده و مفهوم بودن مطالب بود، چنان‌که حتی کتاب‌هایی را از نویسندگان مشهور و پرکار انتخاب کرده بودند که به دلیل بیان نامناسب یا مبهم بودن مطالب تا انتها آن‌ها را نخوانده بودند.

عوامل مرتبط با کتابخانه: در این مقوله، دو کد اخلاق و شخصیت کتابدار و تنوع و وسعت مجموعه کتابخانه بیش از سایر موارد از نگاه مصاحبه‌شوندگان بر انتخاب کتاب اثرگذار بوده است. به اعتقاد آن‌ها، اخلاق نیک کتابدار موجب ارائه مشاوره و کمک در انتخاب مناسب و جایابی مؤثر کتاب، جذب افراد به کتابخانه و به تبع آن انتخاب کتاب از مجموعه کتابخانه‌های عمومی خواهد شد. تنوع و وسعت مجموعه نیز به‌طور قطع تأثیری تعیین‌کننده در انتخاب کتاب برای کاربران به‌ویژه کاربران فعال دارد که به‌طور مداوم در کتابخانه حضور یافته و از منابع بهره می‌گیرند. اگر همه شرایط برای انتخاب کتاب توسط افراد فراهم شود اما مجموعه منابع کتابخانه کیفیت و کمیت مناسب را نداشته باشد، انتخابی هم محقق نخواهد شد و در صورت انتخاب هم ممکن است به خواندن کامل منجر نشود.

افراد، رسانه‌ها، تولیدات، مناسبت‌ها، برنامه‌ها و فهرست‌های اثرگذار بر انتخاب کتاب: در این مقوله، تأثیر دوستان اهل کتاب و شبکه‌های اجتماعی از جمله تلگرام در انتخاب منابع پررنگ‌تر از سایر موارد عنوان شد.

دوره نوجوانی با ویژگی‌های خاص خود، شاید بیش از هر دورانی متأثر از دنیای دوستی و معاشرت با هم‌سالان است. تقریباً اکثر نوجوانان تحت‌مصاحبه به تأثیر دوستان خود در انتخاب کتاب اذعان داشتند. شبکه‌های اجتماعی از جمله تلگرام نیز به دلیل جذابیت‌های مختلف در جنبه‌های مختلف زندگی افراد رسوخ کرده که در بحث انتخاب کتاب توسط نوجوانان اثر مثبتی داشته است. مصاحبه‌شوندگان معتقد بودند عضویت آن‌ها در شبکه‌های اجتماعی موجب آشنایی با آثار مختلف و متنوعی شده و امکان دریافت نظرات و تجربه‌های دیگران را نیز فراهم می‌کند که در نتیجه انتخاب کتاب را تسهیل می‌کند و موجب ترغیب آن‌ها به مطالعه بیشتر منابع می‌شود.

موانع انتخاب کتاب در کتابخانه‌های عمومی: در این مقوله نیز کمبود منابع، عدم تنوع و تکراری بودن منابع، به‌روز نبودن منابع، محتوای ضعیف منابع و کمبود یا نبود وقت به دلیل تکالیف مدرسه مهم‌ترین موانع انتخاب کتاب در کتابخانه‌های عمومی از دیدگاه مصاحبه‌شوندگان بود.

انسان در مسیر اهداف خود با چالش‌ها و موانع مختلفی روبه‌رو می‌شود که ممکن است از ناحیه خود یا دیگران و شرایط محیطی ایجاد شده باشد. بر این اساس، انتخاب کتاب در کتابخانه‌های عمومی تحت تأثیر بافت کتابخانه‌های عمومی و امکانات و تسهیلات و برنامه‌های آن‌ها قرار می‌گیرد. مصاحبه‌شوندگان مهم‌ترین موانع خود هنگام انتخاب

کتاب را در درجه اول کمبود منابع، عدم تنوع و تکراری بودن منابع، به‌روز نبودن منابع، محتوای ضعیف منابع دانستند (که همه موارد مرتبط با منابع کتابخانه‌ها بود) و در درجه دوم کمبود یا نبود وقت به دلیل تکالیف مدرسه را به‌عنوان مهم‌ترین مانع انتخاب کتاب خویش برشمردند و حتی بیان کردند به این دلیل در زمان تعطیلات مدرسه و ایام تابستان بیشترین مراجعه را به کتابخانه دارند؛ زیرا با دغدغه کمتری به هر میزان که مایل باشند کتاب انتخاب کرده و مطالعه می‌کنند. در این خصوص، باید گفت شایسته است پیوند بیشتری بین کتابخانه‌های عمومی و مدارس و در واقع بین آموزش و پژوهش برقرار شود تا مطالعه آزاد و حرفه‌ای نوجوانان در تمام طول سال استمرار داشته باشد.

در مجموع، گستردگی و تنوع مؤلفه‌های شناسایی شده در فرایند رفتار انتخاب کتاب توسط نوجوانان گویای پیچیدگی و تأثیرپذیری این رفتار از عوامل گسترده و متعددی شامل تفاوت‌های فردی، ویژگی‌های ظاهری و محتوایی کتاب و عوامل محیطی و کتابخانه‌ای است. مؤلفه‌های شناسایی شده در رفتار مذکور می‌تواند به‌عنوان مبنایی برای پیمایش گسترده رفتار انتخاب منابع اطلاعاتی کاربران در محیط‌های فیزیکی و مجازی مورد استفاده قرار گرفته و راهنمای مجموعه‌سازی، فضاسازی و طراحی خدمات در کتابخانه‌ها، تدوین منابع و طراحی ظاهری و ساختاری کتاب توسط نویسندگان و ناشران شود.

پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آینده

- بررسی رفتار انتخاب منابع اطلاعاتی کاربران کتابخانه‌های عمومی ایران به روش پیمایشی و در سطح گسترده به‌منظور تعیین مهم‌ترین و اثرگذارترین مؤلفه‌های انتخاب منابع؛
- طراحی و تبیین مدل رفتار انتخاب منابع اطلاعاتی کاربران گروه‌های سنی کودک و بزرگسال کتابخانه‌های عمومی به‌صورت مجزا؛
- طراحی و تبیین مدل رفتار انتخاب منابع اطلاعاتی الکترونیکی کاربران ایرانی در بافت‌های مختلف شامل انواع کتابخانه‌های فیزیکی، دیجیتالی و محیط مجازی به‌صورت مجزا؛
- طراحی و تبیین مدل رفتار انتخاب منابع اطلاعاتی کاربران نوجوان کتابخانه‌های مدارس، کانون پرورش فکری و آستان قدس رضوی و مقایسه آن یا یافته‌های پژوهش حاضر.

ملاحظات اخلاقی

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

منبع حمایت‌کننده

بنا بر اظهار نویسندگان منبع حمایت‌کننده گزارش نشده است.

سپاسگزاری

از شرکت‌کنندگان در این پژوهش جهت همکاری در اجرای پژوهش سپاسگزاری می‌شود.

- استراوس، آنسلم؛ و کوربین، جولیت (۱۳۸۴). اصول روش پژوهش کیفی: نظریه مبنايي؛ رویه‌ها و روش‌ها (بیوک محمدی، مترجم). تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- حریری، نجلا (۱۳۸۵). اصول و روش‌های پژوهش کیفی. تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات.
- خواجه، طیبه؛ و بلاغی، رویا (۱۳۹۷، ۲۵ تیر). بررسی رفتار اطلاع‌یابی سلامت کاربران کتابخانه‌های عمومی شهر بندرعباس [آرائه مقاله]. اولین همایش فناوری اطلاعات و ارتقای سلامت، انجمن فناوری اطلاعات و ارتقای سلامت، تهران، ایران.
- شکوهیان، محبوبه؛ عاصمی، عاصفه؛ و شعبانی، احمد. (۱۳۹۷). بررسی نیازهای اطلاعاتی نوجوانان کتابخانه‌های عمومی شهر اصفهان. مطالعات کتابداری و علم اطلاعات، ۳۱(۳)، ۶۵-۸۶.
- نعمت‌الهی، لیلا (۱۳۹۱). بررسی نگرش کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان فارس نسبت به روش مجموعه‌سازی متمرکز در این کتابخانه‌ها [پایان‌نامه کارشناسی ارشد]. دانشگاه شیراز.

References

- Abel, E., Keane, J., Paton, N. W., Fernandes, A. A. A., Koehler, M., Konstantinou, N., Rios, J. C. C., Azuan, N. A., & Embury, S. M. (2018). User driven multi-criteria source selection. *Information Sciences*, 430-431, 179–199. <https://doi.org/10.1016/j.ins.2017.11.019>
- Callan, J. P., Lu, Z., & Croft, W. B. (1995, July). Searching distributed collections with inference networks. In *Proceedings of the 18th annual international ACM SIGIR conference on Research and development in information retrieval* (pp. ۲۸-۲۱).
- Carroll, V. (2015). *Preschool Story time in Auckland's public libraries: A qualitative study of book selection practices* [Master's thesis, Victoria University of Wellington]. VUW Research Archive. <http://researcharchive.vuw.ac.nz/handle/10063/4690>
- Dawkins, B. K. (2017). Need Help Choosing Good Books for Students? A Book Selection Study, Book Selection Checklist, and a Discussion of How Educators Can Select Books that Engage Young Readers of Color and Possibly Improve Reading Achievement. *Journal of Education & Social Policy*, 4(2), 1-10.
- Hariri, N. (2006). *Principles and methods of qualitative research*. Tehran: Islamic Azad University, Science and Research Branch. (in Persian)
- Hsieh, H. F., & Shannon S. E. (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277-88.
- Khaje, T., & Balaghi, R. (2016, July 16). *Investigating the health information behavior of public library users in Bandar Abbas* [Paper presentation]. The first conference of information technology and health promotion, Information Technology and Health Promotion Association, Tehran, Iran. (in Persian)
- Mikkonen, A., & Vakkari, P. (2016). Readers' interest criteria in fiction book search in library catalogs. *Journal of Documentation*, 72(4), 696-715.
- Mohr, K. A. (2006). Children's choices for recreational reading: A three-part investigation of selection preferences, rationales, and processes. *Journal of Literacy Research*, 38(1), 81-104.
- Nemattollahi, L. (2012). *Investigating the attitudes of librarians of public libraries in Fars province towards the centralized collection method in these libraries* [Unpublished master's thesis]. Shiraz University. (in Persian)
- Randall, R. (2013). *How young adult readers select fiction in public libraries: A study of the factors which influence information-seeking in context* [Master's thesis, Victoria University of Wellington]. VUW Research Archive. <https://researcharchive.vuw.ac.nz/handle/10063/2659>
- Reuter, K. (2007). Assessing aesthetic relevance: children's book selection in a digital library. *Journal of the American Society for Information Science*, 58(12), 1745-1763.

- Ross, C. S. (2000). Making choices: What readers say about choosing books to read for pleasure. *The Acquisitions Librarian*, 13(25), 5-21. https://doi.org/10.1300/J101v13n25_02
- Shokohian, M., Asemi, A., & Shabani, A. (2018). The information needs of young adults at public Libraries in Isfahan. *Studies in Library & Information Science (Journal of Education and Psychology)*, 10(3), 65-86. (in Persian)
- Strauss, A., & Corbin, J. (2005). *Principles of qualitative research methodology: Grounded theory; procedures and methods*. Translation by Buick Mohammadi. Tehran: Institute of Humanities and Cultural Studies. (In Persian)
- Tao, D. (2008). *Using theory of reasoned action (TRA) in understanding selection and use of information resources: An information resource selection and use model* [Doctoral dissertation, University of Missouri, Columbia]. MOspace Institutional Repository. <https://mospace.umsystem.edu/xmlui/handle/10355/6736>
- Taylor, J. B., Hora, A., & Krueger, K. S. (2019). Self-selecting books in a children's fiction collection arranged by genre. *Journal of Librarianship and Information Science*, 51(3), 852-865. <https://doi.org/10.1177/0961000617743088>
- Wilkinson, K., Andries, V., Howarth, D., Bonsall, J., Sabeti, S., & McGeown, S. (2020). Reading During adolescence: Why adolescents choose (or do not choose) books. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 64(2), 157-166. <https://doi.org/10.1002/jaal.1065>
- Xie, I., & Joo, S. (2009). Selection of information sources: Accessibility of and familiarity with sources, and types of tasks. *Proceedings of the American Society for Information Science and Technology*, 46(1), 1-18. <https://doi.org/10.1002/meet.2009.1450460215>